

BO IVAR NILSSON

Starkast i motvind

Bo Ivar Nilsson

Starkast i motvind

SAGA Egmont

Starkast i motvind

Omslagsfoto: Shutterstock

Copyright © 1958, 2020 Bo Ivar Nilsson och SAGA Egmont

Alla rättigheter förbehålles

ISBN: 9788726762433

1. e-boksutgåva
Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med förlaget samt med författaren. SAGA Egmont Starkast i motvind

www.sagaegmont.com

*Se Herren vill skapa något nytt i
landet:
det bliver nu kvinnan,
som tager mannen i sitt beskärm.*
Jer. 31. 22.

Solen stod i toppläge. Det var midsommar. Irene Bergdal cyklade vägen fram i riktning mot köpingen. Efter många "om" och lika många "men" hade hon fått tillåtelse bli medlem i bygdens nykterhetsförening. Den var inte stor och hade i många år fört en tynande tillvaro. Hon ville nog helst valt någon av de politiska ungdomsföreningarna. Sak samma vilken. Hon ägde inga åsikter i den vägen. Men ungdomen nu för tiden, sa far. Och sena kvällsmöten, sa mor. Sån't visste ingen var det slutade, sa de båda två. I deras ögon var hon bara barnet, som inte förstod att ta vara på sej själv. Men nykterhetsföreningen var i varje fall en nykterhetsförening, och nånstans fick hon väl ändå träffa ungdom, sa far. Mor teg. Hon tyckte väl, att det inte var så nödvändigt.

Men nu var Irene i alla fall på väg till köpingen, eller rättare till en av ängarna strax utanför. Ett helt fång av vit syrén låg på bagagehållaren. Över styret hängde en väska med de nya skorna och de tunna strumporna, som mor tyckte var alldeles vansinnigt för kalla att gå och frysa i, då kvällen kom. Irene kände sej lycklig som en fågel släppt ur sin bur. Med öppna sinnen njöt hon av cykelfärden. På markerna låg nyslagen klöver, och de aromatiska dofterna av torkande gräs fyllde hennes näsvingar med sin vidunderliga väldoft. Doftade det så ljuvligt, därför att det höll på att dö och liksom i förtvivlan tiggande om liv bjöd ut all sin skönhet som för att beveka den försvunne skördemannen om att få livet

igen? Och blommorna där bakpå, som skulle användas till midsommarstången. De skulle också förintas. Men först skulle de bringa glädje. I kväll skulle det bli roligt. Och hon skulle allt ta ut lyckan hon med. Hon stod inte ut längre med att gå som den tillknäppta, instängda. Ack, denna förskräckliga blyghet, särskilt mot pojkar.

Det gick egentligen bättre än hon väntat, när ungdomarna kom en efter en. Pojkarna med bok- och björklöv och flickorna med blommor från trädgårdarna. Irene var rask och händig och kunde binda så fina girlander.

Första stöten fick hon, när Irja Nordvall kom med nejlikor. Där var över hundra. Visserligen en smula passé. De skulle knappast kunnat levereras till blomsteraffärerna i stan. Men för en majstång, som levde en enda kväll, var det en strålande tillgång. Flickornas förtjusta utrop och pojkarnas beundran omslöt Irja, sen hon kokett delat ut ett tiotal nejlikor för kavajuppslag och klänningar till intima gänget. Men till intima gänget hörde inte Irene, fast Irja arbetade hos samme trädgårdsmästare som hon. Varför fick Irja blommorna av förståndaren och inte hon? Irja som fuskade, när hon kom åt, både med tiden och arbetet. Men Irja höll sej alltid framme. Hon ägde detta "något" i blicken, som gjorde att karlarna observerade henne. Till och med förståndaren, som var betydligt äldre. Hon klatschade inte med ögonen, hon var inte på något sätt utmanande, bara detta för Irene oåtkomliga "något", som väckte gensvar. Irene blev tyst och fåordig. Det värsta var, att ingen märkte, att hon slöt sej inom sej själv. Som om hennes existens gjorde varken från eller till. Irja var inte vacker alls, pannan för låg och munnen rent för stor, men ögonen ägde något av

strålkaminens hetta. Det som glödde syntes inte vid dagsljus, det bara värmde, nej det brann.

På eftermiddagen skyade himlen, men solen bröt igenom och kvällen blev vindtyst och varm. Dragspelet och fiolen fick tonplats i alla riktningar. Irene kände sej klumpig och stel var gång hon blev uppbad. Det hände så sällan, att hon blev förvirrad, då det skedde. Där kom tandläkarens Anders emot henne, käck och hurtig. Ett igenkännande leende. Han tog hennes händer: "Vill du ha mej, så vill jag ha dej, så tar vi varandra båda?" Hon kände hans blickars fråga. Det var inte bara den gamla danslekens ord. De sporde egentligen, om hon ville följa med på en kvällspromenad, på tu man hand med honom. Hon kände Anders händer om sina och hörde hans käcka sång. Men mellan dem båda stod plötsligt mor, fast hon inte syntes. Hon stod där med sin förtorkade känsla, sin omsorgsfullt jordade erotik. Hon stod där med granskande ögon. — Det är som jag alltid har sagt, den klänningen är för mycket urringad, säger ögonen. Hon känner fars outtalade tanke: Väl att den snorvalpen har flicka. Visst! Anders hade flicka. Konstigt hon inte sett henne. Hon känner hur blyet kommer i armar och ben, avkylt och formbundet. Att det bränner henne i själen, ser ju ingen. Och Anders släpper henne och går som om han stått med ett väntat brev i handen men finner, att han läst fel på adressen. Det var inte ämnat åt honom.

Irene smyger sej bort ur ungdomsskaran. Hon fryser. Det värker i hennes lemmar för det tunga blyets skull. Blyet blir hon aldrig kvitt mer. Hon trodde det ett slag i middags, då midsommarsolen topplyste. Hurudan var hon egentligen, Irene Bergdal? Det var inte bara Anders. Det var de andra pojkarna med. Hon ägde ingen resonans. Svarade inte emot. Bäst hon kröp in i buren igen.

Ensamheten var det bästa. Osedd kom hon ut på vägen, ut i skogen, som slöt tätt intill lekplatsen. Tårarna visste precis, var de skulle rinna. De bekymrade sej inte om näsduken var till hands. De bara föll, föll. Skorna klämde. Nya som de var och inte utgångna. Hon drog av dem och satte sej i det daggvåta gräset med kappan under sej. Vad det kändes skönt. Om några ögonblick följde strumporna efter. Här såg henne ingen. Det var en ljuvlig förnimmelse att känna kontakten mellan barr och hud, när hon reste sej upp och trampade på marken. Och träden blev vänner. De ägde inga ögon. Bara luktade öppen famn. Nattvinden hade svala händer, men den lämnade henne orörd. Den smekte i stället trädkronorna däruppe. De tog emot och släppte till sej. Allt annat släppte till sej. Hon kände sej så tafatt, bortkommen och hemmagjord nyss ute vid lekplatsen. Hon hade strävat efter att vara som de andra, tala som de andra. Deras sätt var inte hennes. Deras tankar inte hennes tankar. Deras värld både större och mindre. Hon hade sökt truga sej in i något som hon ännu inte var vuxen, trots att hon till hösten skulle bli arton år. Det var därför som blyet kommit i ben och armar...

Tyst Vad var det? Där borta syntes en vit mössa. Irene grep skor och strumpor i handen. Kappan glömde hon. Bara en sak visste hon oreserverat. Hon fick inte bli upptäckt. Tur att klänningen inte var vit. Det gröna tyget slöt som ett camouflage kring hennes korta kropp och smög samman med allt det gröna runt omkring.

Det var Anders och Irja! Hon klängde vid honom. Just klängde! Han höll armen om hennes liv. Nej, Irene såg att den var mycket högre upp. Irenes ekorrängsliga ögon såg mot grenvalvet, där hon stod. Hon fick nöja sej med att pressa mot stammen. Hon stod en stund stilla. Som en marktryckande hare som ser, fast man tror att den inte

ser, sökte hennes öga vid sidan om granstammen. Där stod de, nästan ute vid skogsbrynet. Långt borta nog för att hon själv blev dold, nära nog för att hon skulle kunna se. Gång på gång kysstes de, hett och lidelsefullt. Han strök med sin fria hand över flickans hår. Medan hennes ena arm var snodd runt hans nacke.

Plötsligt ger Anders till ett utrop. Hans fot stöter mot något mjukt. Båda ser ner.

— Där ligger en kappa, säger han, i det han böjer sej ner och tar upp den.

Irja synar den noga.

— Ah, säger hon, det är bestämt Irene Bergdals.

— Är hon också ute och går, kommer det smått överraskande från Anders. Om vi skulle spela henne ett spratt och ta den med oss.

Hans ögon söker Irjas i den sakta vikande natten.

Irja skrattar till hårt, hjärtlöst: — Låt henne själv leta rätt på sina pinaler, hon klumpedunsan!

— Hon är ingen klumpedunsa, bara så in i norden blyg. Lite för mycke bondsk, kanske.

De båda försvinner ut på vägen.

Irene har inga tårar mer. Hon längtar hem. Hem till de båda gamla föräldrarna. Hon skulle inte längre känna sej fjärranskild. Hennes tonårsskratt skulle inte längre vara utan hamn. Det gjorde inget att de var gamla. Hon kunde ändå aldrig vara glad mer. Aldrig aldrig! Klumpedunsan skulle bli hennes färdkamrat.

”Hon är ingen klumpedunsa, bara så in i norden blyg.” Ack Anders, varför vågade jag inte möta dej! Den andra flickan har jag inte sett till i kväll, den som de säger är din. Du menade kanske inget med henne, den andra. Inget med Irja. Du kanske inte menade något med mej heller. Rodnaden erövrade kinder och hals och smög ned under klänningen. Om han kysst mej, som han kysste Irja

och sen gått sin väg? Nej, det var nog bäst som det var. Det där som de andra var insatta i, men som hon var utanför, var något lömskt och farligt. Den rätte var nog inte kommen än. Han som skulle hjälpa henne ut ur skalet. Men en sak var viss. Far och mor fick säga vad de ville, i trädgårdsmästarens jordgubbsland gick hon aldrig mer, inte så länge Irja var där. Hon skulle inte kunna uthärda hennes spefulla blick. Allt det som ögonen skulle säga, som inte behövde ord. Klumpedunsan skulle det stå med eldskrift runt omkring henne. Nej, aldrig mer gick hon dit!

Sakta böjde hon sej ner efter kappan. Vad var det som låg där? En röd nejlika! Den måste ha fallit ur Anders rockslag. Utan att hon anade det själv, smekte hennes händer den lilla blomman. En ny tanke grep henne. Den hade nog slitits ur Irjas klänning vid Anders omfamning. Mellan hennes fingrar delades stjälken i tre bitar, och hennes bara häl vilade ögonblicket efter på den röda blomman.

Toffelmakare Bergdals bodde avsides. Det var inte så långt till grannar fågelvägen, men huset låg ensamt vid en mindre, obetydligt trafikerad väg. Det var byggt av råsten, vitrappat och av korsvirke. I bygden hade de flesta halmtaken ersatts av eternit, men Bergdals lilla fastighet låg ännu under halmtak. Socknens gamle taktäckare kom dit titt och ofta och lappade och bötte efter som vår- och höststormar slet hål. Det var inte ovanligt att taket var belamrat med bräder eller masonitskivor för att skydda mot vätan.

Något vid sidan om stugan låg ekonomilängan. Framför denna fanns ett upplag av sommartorr alstock, som Bergdal använde till tofflor. På somrarna växte brännässlorna högt i springorna.

Bergdal och hans hustru, Agata ägde inte minsta blick för vare sig det som var vackert eller det som vanprydde.

Mängder av spån och stickor samlades kring huggkubb och täljbänk medan toffelbottnarna växte fram under mannens yrkesskickliga händer. Avfallet blev prima bränsle. Inte precis till fru Agatas köksspis eller bryggghusgryta utan vid rökningen av korv och fläsk åt bönderna i byn. Hela rader av bog och skinkor kunde hänga i krokar uppe i det sotiga taket. Gav rökeriet ett gott extra tillskott åt hushållskassan, var det också bra till annat. Bergdal hängde alltid upp sina färdiggjorda toffelbottnar vid sidan om korv och fläsk. Röken gjorde träet segt och slitstarkt, och det var trivsammare att spika läder på en vara, som han visste höll och tålde att

gå på. Bergdal fruktade inte heller konkurrensen från koncernen, som gjorde gummistövlar, eller fabrikernas maskinmässigt sågade tofflor. Fabrikerna lade upp människorna i serier, menade Bergdal, när han filosoferade för sej själv. Så var det antingen det gällde kläder eller skor. Och människorna fick inpassas i serierna. Därför blev det så mycket konfektionsfolk nu för tiden, som inte fick äga sin egen kroppsform och inte ha utrymme för sina egna tankar. Så här *ska* du se ut. Så här *ska* du gå. Så här *ska* du tänka. Punkt och slut. Därför satte Bergdal en ära i att hålla väl reda på sina kunders små egenheter. Han visste precis, hur var och en var beskaffad. Om inte alldeles bergsäkert i huvudet, så i varje fall i fotabjället.

Elvira i Backen hade för lång stortå på vänster fot, och därför fick hon ha en tjugofyra på höger och en tjugofemma på vänster. Den gamle svinskötaren hos John Anders behövde alltid ett par extra fördjupningar med hålkniven på den högra toffeln för sina besvärliga liktornars skull. Nye folkskolläraren, den spelevinken, som var tidningsreporter och gjorde byn osäker för sitt skrivandes skull, måste ha en hög klack på vänster fot, därför att han var sned i ryggen. Särskilt retade sej Gunnarsson på Getarp över lärarens penna, därför att han alltid skrev "lantbrukaren" i tidningen, då Gunnarsson gjort sin stämma hörd i fullmäktige. Gunnarsson ville tituleras patron. Men skolläraren sa att "patron" var ett skällsord i vår demokratiska tid. Patron var liktydigt med beskyddare, och de underlydande på gården betackade sig för att stå under någon annans beskydd än fackföreningens. Annars var getarpspatronens beställningar den bästa reklamen för Bergdal. För getarpspatronen kasserade alla hålfotsinlägg de gjorde inne på Vanförestalten. Hos

Bergdal fick man själv bestämma hur man ville ha tofflorna gjorda — trodde han, getarparen. Han Bergdal begrep nog bäst den saken själv. Men Gunnarsson ägde fina bekantskaper. Som nu tandläkarens borta i gruvsamhället. De kom i somras på getarpspatronens rekommendation och köpte tofflor. Tandläkaren, som brukat bli ryggtrött, var så begeistrad att han beställde till hela familjen. De skulle använda dem under sommarvistelsen på badorten. Underligt förresten med Anders, tandläkarens son, den glopen, med vit mössa ovanpå all träspånen. För inte fanns det just annat under mössan hans. Han hade åkt hit i en fin Mercedes fyra gånger och beställt tofflor till både sej själv och till en massa kamrater. Och det konstiga var, att det aldrig var så noga med formen på bottnarna.

"Gör dem som Bergdal brukar", hade han sagt. Begrep han inte, att "Bergdal brukade" på många sätt.

Han hade en flicka med sej i bilen var gång. En lång gänglig flicka och alltid klädd i långbyxor som såg för idiotiska ut, tyckte Bergdal. En flicka skulle väl gå klädd i blus och kjol eller en klänning, så det syntes också nedantill att det var en flicka.

Irene skulle då aldrig fått varken hans egen eller mors tillåtelse att guda ut sej så där. Ägde man bara en dotter och man liksom Abraham och Sara fått den vid framskriden ålder, så skulle hon se ut som ett kvinnfolk ska se ut. Det var i alla fall för väl, att den där snorvalpen hade flicka förut, så de täta besöken kunde då inte gälla Irene. Så idiotiskt förresten med en sådan tanke. Inte bryr sej herrskap om småfolks ungar. Inte på allvar. Fast Irene såg rätt skaplig ut. Hon ägde ju inget dåligt påbrå i den vägen. Så det så. Utan att han själv märkte det, formades hans tankar till ord. Medan han med kraft satte yxan i huggkubben, kom det högt: Förresten var det allt

Vår Herres mening att hon skulle bli vår ålders hjälp, när hon nu kom till världen sen mor var över fyrtio. Och han däruppe menade nog tösen som en extra tilläggspension.

Medan Bergdal arbetade i verkstaden, upptagen av sitt, stod Irene i köket och diskade efter middagen. Det såsfeta porslinet simmade i en galvaniserad balja, som ställts ned i diskbänken. En modern stadsfru i en modern lägenhet skulle ansett diskvattnet omöjligt för längesen. Men när vedspisen var enda värmekällan, och det dessutom inte ville brinna ordentligt i dag, så fick vattnet duga. Familjen var för övrigt inte så stor. Far, mor och dotter. Och "vi har väl samma baciller alla", brukade far säga.

Medan Irene sköljde porslinet, såg hon allt som oftast ut genom köksfönstret. En vindil förde några vissna fjolårslöv, som legat gömda under alestockarna, ända fram mot fönstret. Hon ryste. Allt det gröna i naturen som nu fägnade ögonen skulle om ett par månader jagas av nya vindar som övermogna frukter, dem ingen gitte plocka. De dugde inte för en lövad stång längre, som löven gjort i förrgår på midsommaraftonen. Och de som hängde på midsommarstången skulle snart förvissna. Det hade redan börjat. Löven hade bara döden och förvandlingen ett vänta på. Allt det livshungriga inom henne spjärnade emot. Precis som när mor gnällde att livet var en jämmerdal. Var det så? Flöt livet så där lövsnabbt också för en människa? Först vår. Sen ett kort mellanskede, som kallades sommar. Och så hösten! Grått hår, som mors. Böjd rygg, som fars. Nej, nej! Det där mellanskedet *var* långt. Det *måste* vara långt. Och våren var ändå längre. Fast den ofta var kall och tråkig. Lövsprickningen var inte upptakten. Långt innan det lyste grönt, sjöd det i saven. Det gröna kom först när allt

var färdigt, eller nästan färdigt. Var det likadant med en människa?

Om mor vetat, hur många gånger hon, Irene, legat vaken om nätterna och trevat på sin kropp. Märkt hur den förändrats och känt hur kvinnan inom henne vaknat. Hur det gladde henne, när kantigheten försvann och vilken ilning av fröjd hon i tysthet känt, fast hon rodnat, då hon märkte hur pojkarnas ögon sugande sökte sej innanför klänningslivet där det öppnades vid halsen, när hon gick nedböjd med de andra och plockade jordgubbar hos trädgårdsmästaren. Dit gick hon förstås aldrig mer. Inte så länge Irja arbetade där.

Kunde han — Anders — mena nå't med att han ibland kom hit och beställde tofflor? Han sökte alltid komma till tals med henne då. Usch! Varför kunde hon inte bli kvitt blygheten. Tänk om han fått henne med midsommaraftonen! Hon såg det klarare nu efteråt. Tänk om han smekt henne! Hitintills hade ingen smekt henne och ingen kysst henne. Hon var väl inte tilldragande på det rätta sättet och hon kände sej så förfärligt skygg för motsatta könet.

Här i byn var hon bara toffelmakarens Irene. Och folk gjorde sej ibland lustiga över hennes far och hans sätt att se på människorna. Annars var tonen i hemmet kristlig, menade de själva. Far och mor gick i kyrkan varannan söndag, och sen kunde väl ingen fordra mer. Och hon — Irene — tänkte just inte så mycket på sådant. Dess mer hade mors prydhet gått henne i blodet. Ty mor var noga över alla gränser. Hon mindes en gång från fjortonårsåldern, hur hon hemma på kökssoffan suttit med benen uppdagna och händerna hopknäppta över knäna. Mor bannade henne den gången och sa, att hon borde skämmas, stora tösen, som var så oblyg. Ändå fanns ingen annan i huset, som kunnat se en skymt av

hennes benkläder utom mor. Mor som haft hand om henne sen hon var ett nyfött barn och sett henne i alla situationer. Som om hon inte själv begripit att skilja på när de var ensamma eller det fanns främmande folk i huset. Den gången hade dottern i flammande vredesmod sökt upp sitt kyffe på vinden. Kyffet, som kallades "rummet". Här i huset talade man alltid om köket, matsalen, sängkammaren och kontoret. Fast det där med kontoret var för löjligt. Far som sällan skrev en rad. Gällde det räkningar någon enstaka gång till en kund, som "glömt bort" att betala sina beställningar, så fick mor alltid ombesörja att de både blev skrivna och avskickade. Och mor höll alltid till i köket, när hon tog fram skrivdonen. Matsalen gjorde inte heller skäl för namnet "sal". Därtill var den alltför liten. Det var lika tokigt som att vindsskrubben med sina två snedväggar, som nästan möttes i taket, skulle kallas "rummet". Och möblerna däruppe sen! Den gula turistsängen med sitt solblekta överkast, mormors urgamla, fula piedestal, två rankiga stolar och det omålade, trämaskstunga bordet av ask. Bordet som morfar själv hade snickrat ihop, när han gick i giftastankar. Men morfar hade inte varit någon konstnär, knappast snickare. Det borde alla förstå. Irene undrade ibland, om han också på sin tid nödgats lägga en femdubbelt vikt pappskiva under ena bordsbenet för att eländet skulle stå någorlunda för sej självt. Men vad morfar gjort och vad mormor ägt, fick inte kasseras.

Åtminstone kunde hon fått ett par andra tavlor på väggen. Ibland tog hon ner de båda, som hängde där. När hon var liten, var det för att se hur tapeten en gång sett ut, när den var ny. Då tyckte hon det småblommiga mönstret var underbart och fantiserade om hur det skulle varit, om allt det färgbleka och solpinade runt omkring varit lika grant som de två lite avlånga märkena utvisade.

Märkena, som skyddades av "S:t Petersburg" och av "Människans åldrar". Hon kunde varenda liten detalj på båda tavlorna. Hade hon någon gång kommit till S:t Petersburg, så skulle hon orienterat sej med hjälp av det billiga oljetrycket, om nu det nya Leningrad såg likadant ut som tsarens huvudstad. Det gjorde det nog inte. "Människans åldrar från födelsen till döden" kunde hon också utantill. Alltför väl. Nederst till vänster barnet, sen ungmön och sen, ja sen blev de två. Han såg så stilig ut, när han höll henne i handen, så där sirligt och avmätt som de visst alltid gjorde på artonhundratalet, eller kanske tavlan var ännu äldre? Och sen hade de klättrat upp till livets middagshöjd, ja, och sen började nedstigningen. Hu, vad håret blev grått och rynkorna många, sextio, sjuttio, åttio... Böjda ryggar, käppar i händerna...

En nittioåring lam och böjd
knappt minnet har av livets fröjd.

Hon kunde alla inskriptionerna utantill. Tänk om mor och far skulle leva tills de blev nittio. Då var hon... Usch nej, inte tänka... Vid femtio hade livet i alla fall mest flytt. Visst var man utgammal när man var femtio. Man begrep i alla fall inte de unga. Åtminstone gjorde inte mor och far det. Nej nu tänkte hon nog syndigt, men i alla fall...

Varför bry sin hjärna med tidens flykt? Nu var hon, Irene Bergdal, ung. Nästan på tröskeln till livet. Vad det lät poetiskt. Som barn hade hon läst en bok med titeln: "På livets tröskel". Det var väl därifrån hon nyss fick tanken. Men i den boken dog huvudpersonen, när han var tjugo år. Det var väl därför boken hette så. Men han hade ändå levt. Varit med om något. Hon själv hade knappt börjat. Andra ungdomar levde bland morgondagg och

soldis. Det där "morgondagg och soldis" hade hon också läst i böcker. Böcker var nästan hennes enda kunskapskälla om människor. Vad hon smygläst om nätterna uppe på "rummet"! Mor skulle bara veta. Det var ändå en glädje, att folkbiblioteket fanns inrymt i godtemplarsalen och bibliotekarien expedierade lite då och då. Det var aldrig så noga med tiderna. En gång hittade far en i papper väl dold bok instucken bland alestockarna och avsedd att hämtas sedan kvällsmörkret fallit på. Men far sa ingenting för mor. Sen den dagen växte ett visst samförstånd upp mellan honom och dottern. När det riktigt gällde, var han den bäste av föräldrarna. Och nog behövde hon läsa om världen och människorna, så lite som hon fick vara samman med jämnårig ungdom och så ensligt som stugan låg. När hon gick för timlön hos trädgårdsmästarens, blev det bara dumt prat. Och hon tyckte själv, att hon hade ingenting att säga.

Men nog skulle det gå lättare, om kamraterna märkte att hon fanns till. Pojkarna gjorde det ibland med ögonen. Känslspröten för könet. De där sugande blickarna, som hon både tyckte om och avskydde på en gång. Men vad hon än kände och tänkte, så fick hon ofta en förnimmelse av att det logs omkring henne. Blodet i pannan och kindernas röda skinn berodde inte enbart på den nedböjda kroppen. Hon tyckte ibland, att de röda bären, som hennes flitiga fingrar sökte, var blodsdroppar hon skyndsamt måste samla upp för att inte ådernätet skulle förlora sitt innehåll. Då blev hon helt hastigt blek om kinden och tyckte, att alla såg på henne med ett menande leende. Hon, Irene, var klumpig. Hon, Irene, kunde inte som andra. Om henne brydde sej nog aldrig någon pojke. Så där på allvar.

Om bara inte mor varit så gammal. Så förskräckligt gammal. Modern förstod henne inte alls. Om hon skrattade högt och hjärtligt, såg mor på henne tillrättavisande. Någon enstaka gång med vänlighetsförvåning i ögonen. Skrattet hittade aldrig hos modern någon solig ungdomsvrå, som tilläventyrs överlevt den flyende tiden. Då kände hon mer för far. Ibland när det regnade, hjälpte hon far att spika tofflor, sedan han skurit ut lädret. Far var mer skarpögd än folk förstod. Han låtsades, att han fick kännedom om kunderna genom att syna hur alla tofflor blivit slitna, som lämnades till ombottnings. De som gick inåt var snåla, och de som gick utåt var godhjärtade och givmilda. De som slet ned träet vid tårna var antingen nervösa eller raska, medan de som nötte klackarna först var senfärdiga och lata. Men så var det så många små nyanser däremellan. Och far pratade, medan han och dottern spikade fast lädret, sittande envar på sin pall. Ibland skrattade Irene, för far träffade så ofta prick, när han såg på bottnarna, som skulle förnyas. Och skrattet kunde möta far. Även om det inte återvände, fick skrattet en reservoar som tog hand om det. Ack om bara mor... Men mor var mätt på något sätt. Sökte far ge henne en smekning nån enstaka gång, drog hon sej undan och fnyste att sådant var barnsligt. Och så såg hon ut som om hon var rädd för att en smekning, som flickan såg, skulle väcka olovliga känslor till liv hos henne, Irene. Det var mor som hade makten. Irene hörde nog ibland, hur folk fnissviskade, att far blivit sådan för att han haft för mycket med tofflor att göra i sin dag. Liksom de tyckte de sagt något riktigt kvickt.

En sak ägde båda föräldrarna gemensamt. Snålheten. Annars kunde väl far fått röka böndernas medvurst, grynkorvar och skinkor på späntade stickor ur mormors

gamla piedestal och morfars låghalta bord, så att hon kunnat få köpa den vita sekretären och den ovala spegeln som hon drömt om.

3

Ibland kan ett meddelande komma som på beställning. Det tyckte i varje fall Irene, när lantbrevbäraren kom strax efter midsommar. De två tätskrivna pappersarken Agata Bergdal fick från sin ende bror i Avesta var en enda lång vädjan. — System kunde väl låta sin dotter komma dit och hjälpa honom med hushållet. Hustrun hade kommit till sinnessjukhus. Hon hade vårdats där förut och nu var det besvärligt igen. Hon var rent nere och kunde inte ta hand om någonting. Och nu tiggde brodern om att Irene skulle få komma dit, åtminstone över sommaren. Annonsen i Bladet hade inte besvarats, och hans inkomster var inte av sådan art, att han kunde betala hur mycket som helst. Irene gick som i en främmande värld. Skulle hon verkligen så oväntat komma från sitt hemmafängelse! En blodvåg sköt upp i hennes ansikte vid tanken. Hon skämdes över den. Det var för mycket sagt, eller rättare för hårt tänkt. Men i alla fall...

Hela natten efter hemkomsten från midsommarfesten vändades hon. Vad skulle föräldrarna säga, om hon inte gick till trädgårdsmästarens? Jordgubbssäsongen var redan i gång, om än inte hela styrkan budats än. Hon visste, att hon skulle ge vika för påtryckningarna! Till mor och far kunde hon inte lämna någon hållbar förklaring. De skulle kalla det lynnighet och choser och utan vidare skicka henne iväg. Andra ungdomar bestämde själva. Varför kunde hon aldrig bli som de? Ända sen sin barndom hade Irene fått höra, att hennes uppgift i livet var att ta hand om föräldrarna, när de blev gamla. Hon

kände sej som en kringvandrande, levande livränta. Och en gång sa mor att "när inte vi lever längre slipper nog Irene också att göra det, för då är hennes mission fylld". "*Slipper Irene*"! Som om livet var något man ville slippa ifrån så fort som möjligt! Jo, på midsommaraftonen kände hon det nästan så. Också nån gång förut, när tröstlösheten kommit över henne. Var det mera utöver vad mor sagt, som stod att läsa i morbror Göstas brev? Hon dröjde så länge hos far i verkstan.

Den fläckiga lilla sängkammarspegeln, med en bit av glaset sönderslaget i vänstra hörnet, fylldes till större delen av Irenes ansikte. Hon kunde inte låta bli att slå ut sitt hår och borsta det, fast det var mitt på förmiddagen. Ett rejält, stadigt hår. Inte som guld precis, men i alla fall. Där kunde göras något av det om hon fick fria händer. Håret kunde varit mjukare, men det glänste likväl grant under borsten. Besynnerligt nog gjorde ingen anspråk på håret. Annars var pannan fars och de blå ögonen mors och de mörka, strecktunna ögonbrynen, som kontrasterade så vackert mot håret, var moster Charlottas. Näsan som egentligen gjorde varken från eller till, var morbror Göstas, och nacken med sin mjukt markerade mittlinje, faster Stinas. Allt det där hade hon hört många gånger. Munnen var en aning för stor med lite för tjocka läppar. Den fick hon själv rå om. Ingen ville kännas vid den. Den förargliga vårtan på näsan var också hennes. Förmodligen betraktade inte morbror Gösta den som något arvegods, inte från sin sida av slakten, i varje fall.

Egentligen skulle det bli skojigt att återse morbror Gösta. Bara en gång förut, när hon varit i tioårsåldern, hade hon råkat både honom och moster Edla. Det var enda gången de varit i Skåne sen morbror Gösta gifte sej med dalkullan. Den gången fick Irene en ovikt femma,

när han reste. Sen dess stod morbror Gösta som första namn på släktlistan.

Nu kom föräldrarna i gattet mellan verkstan och boningshuset. Far hängde med axlarna, som han brukade, då han var i begrundan. Mors läppar rörde sej oupphörligt. Det var hon som förde ordet. Irene hörde inte vad hon sa, fast fönstret stod öppet. Värst vad det bultade i bröstet. Irene skyndade sej att fästa upp håret. Det gick inte an, att mor fann Irene framför spegeln mitt på blanka förmiddan. Hon skulle få en skrapa och höra en hel del om denna världens fåfänglighet.

Underligt nog, var det far som började:

— Som du hörde, flicka, är det svårt för morbror Gösta. Du kan inte påräkna den betalning, som du fått hos trädgårdsmästarens.

Hjärtat gjorde en volt i Irenes bröst. Det där lät som ett löfte. Hon skulle få resa! En ny värld skulle öppna sej. Kaske moster Edla blev sjuk länge. Hon skämdes över att hon hoppades.

— Så du får väl resa, fyllde mor i, och bli borta två månaders tid, tills han får ordnat för sej.

Den lilla glädjebarmetern inom Irene föll tillbaka och nålen stannade vid "ostadigt". Två månaders tid...
Ingenting säkert. Ingenting visst.

Men den steg igen ett par streck vid fars nästa inlägg:

— En ny dräkt får du nog ha, så vi slipper skämmas för dej.

Nålen på retur. Kände hon sej inte mindervärdig nog utan detta sista. "Skämmas för dej"!

— Egentligen skulle du inte köpt sommarhatt förrän realisationerna börjar längre fram, men vi får väl skaffa redan nu. Din gröna sommarklänning går väl an, nättopp. Lite för urringad. Förresten, fortsätter mor, får du annat

att göra än att springa ute. Dina kusiner är ju inte ännu i skolåldern.

— Får jag nå't betalt? frågade Irene.

— Det får morbror Gösta avgöra själv, svarade modern. Biljetten betalar han i varje fall.

— Och när ska jag resa?

— Jag skriver, att du kommer så fort vi fått dej i ordning.

— Mina gamla skor? vädjade Irene.

— Dem kan du låta halvsula. Men en ordentlig resväska får vi skaffa dej. Det är ingen affär, att du far din väg. Det tar hårt på kassan att utrusta dej, men nå't får vi göra för Göstas skull.

Fru Agata förde förklädessnibben till ögat.

Irene slutade att se ut över landskapet, där hon satt på snälltåget, medan varje skarvdunk av hjulen under betydde ökat avstånd från hemmet. Hon trivdes i den nya grå dräkten, som onekligen klädde henne väl. Magen rekvirerade ett par smörgåsar. Hon kände sej förlägen över att ta dem ur väskan, sen hon sett damen mitt emot plocka upp sina ur en liten nätt aluminiummask med smörgåspapper emellan de hoplagda skivorna och ett annat större runt omkring. Där var nästan mera pålägg än bröd. Hennes egna var av mors hembakade grahamsbröd, alltför tjocka skivor och brödet ville lätt smulas. Det hela låg löst i den för stora femkilospåsen, där orden Aronssons speceri- och diverseaffär skyltade med jättebokstäver. Hon tyckte alla såg på henne när hon åt, och hon skyndade sej så fort hon kunde. Den tömda sockerdricksflaskan åkte ut genom kupéfönstret, fast mor bett henne ta vara på den.

Morbror Gösta mötte i Krylbo. Han hade fått låna en liten paketbil från den firma, i vilken han arbetade på lagret. Irene var inte resvan, och det blev ingen tidsvinst att krångla med tågbyte. Avståndet till Avesta var inte stort.

Gösta Palmkvist fann snart sin systerdotter. En lantlig, tveksam flicka med en tung resväska i handen och med sökande blick är inte svår att finna i människoströmmen, där alla andra vet väg och mål.

Irene tog blygt i hand, hälsade från far och mor och undrade pliktskyldigast, hur det stod till med moster

Edla.

Det tog inte så lång tid innan de nådde Avesta och den lilla sidogatan, där morbror Gösta bebodde en lägenhet om 1 rum och kök. För första gången såg Irene sina kusiner, två flickor sex och fyra år gamla. Morbror Gösta själv var nyss fyllda fyrtio. Han var den yngste av mors syskon.

Irenes undran och halva förväntan om ett eget rum slogs genast i kras. Hon hade aldrig bott i en stad och var mycket litet införstådd med stadens förhållanden. Smått och modernt var för henne, om inte precis obekanta, så likväl oupplevda begrepp.

Morbror Gösta logerade i köket, och hon själv och småtöserna fick sova i det enda rummet. Där fanns en bäddsoffa för flickorna och ett sängskåp för henne själv.

I hemlighet gruvade sej Irene redan före resan över hur hon skulle klara av barnen. Hon som inte ägt syskon och aldrig sysslat med barn. Hon kände sej lika blyg för småtöserna som de för henne. Men redan första kvällen slog den äldsta, Ruth, armarna om Irenes hals och undrade om hon ville läsa barnserien i den nya veckotidningen, som pappa haft med sej hem. Irene läste, och båda barnen kröp in i hennes famn och hörde på. Lite ovanligt hjälpte hon dem med nattkläderna och frågade smått undrande, om de själva läste sin aftonbön. Båda såg storögt på henne. De fattade inte hennes ord.

Inom Irene vaknade för första gången medvetet en oanad känsla. En alldeles ny ömhet. Den tändes inom henne och gjorde sig sakta bofast i hennes själ. Hon lärde dem knäppa sina händer och läste sakta före: "Gud som haver barnen kär." Barnen bara teg. Det var något för dem okänt och helt nytt. Efter en stund kom frågorna. Vem var Gud? Kunde man tala med honom precis som man talade i telefon? Och Irene svarade och förklarade.

Gud ville alltid vara hos dem, och han ville hjälpa deras mamma, så hon blev frisk igen.

Fast Irene var trött kunde hon knappt somna.

De första dagarna greps Irene av stark hemlängtan. Hon kunde gråta för sej själv, när morbror Gösta var på jobbet och barnen lekte ute i sandhögen. Lyckligtvis låg lekplatsen nära intill.

Något alldeles nytt började för Irene. Hemma bestämde mor och ordnade allt. Om Irene kommit med förslag hur arbetet borde göras, möttes hon oftast av ett: Det begriper du inte! eller ett: Gör som jag säger! Så trycktes hon ner under mors vilja beständigt. Hon arbetade mekaniskt och utförde vad som påkallades. Det var som om modern ängslades för sin egen prestige gentemot dottern. Nu fick Irene börja självständigt, och därtill var hon knappast vuxen. Naturligtvis gjorde sej frun i trappan intill ärende redan första dagen Irene stod för hushållet. En småstad är nu en småstad. Mätande, vägande och forskarögd såg hon på Irene. Flickan rodnade. Värre blev det, när hennes skånska byggedialekt oförhappandes gång på gång smög in i språket, när hon förvirrad sökte svara på frågor. Hon fick ovilja mot den där fetlagda människan med tre hakor och dolkar i ögonen. Hon lovade sej själv att undvika henne så mycket hon förmådde. Månne moster Edla brukade umgås med henne? Grannfrun var säkert ingen medicin för trasiga nerver. Då kvinnan gått sin väg, smög Irene ut i trappan. S. Johansson läste hon på dörrskylten. Namnet sa just inte så mycket.

Fast lägenheten var bekväm, fick Irene svårt att finna sej tillrätta. Hemma var hon van att gå ut i

köksträdgården efter gräslök, persilja, pepparrot och andra grönsaker och köksväxter efter hand som de blev tillgängliga under sommaren och hösten. Potatis fanns det alltid en stor hög i källaren, och vid midsommartid kunde man vanligen börja så smått att gräva upp nypotatis. Mjölken köptes av närmaste grannen för några ören högre pris än vad denne erhöll på ortens mejeri och fetthalten var okontrollerad, vilket betydde åtskilligt mer grädde än den mjölk innehöll, som salubjöds i mjölkbutikerna. Morötter och palsternackor, rödbetor och vitkål från det halva tunnland jord far ägde väster om stugan räckte delvis till avsalu, och brysselkålen stod grön i trädgården hela vintern. I trädgården växte vinbär och hallon. Jordgubbar fick hon var lördag som extra premium av trädgårdsmästaren så länge bärplockningen pågick. Fast hon fick plocka dem själv, sen arbetet för dagen var slut. Inte för att mor var särskilt hushållskunnig, hon hade fått släpa hos bönderna hemma i byn under hela sin ungdom, men lite konserver fanns det allt ändå i den lilla grävda källaren under matsalsgolvet. Här kostade allting pengar och pengar igen. Mor brukade handla i fem- och tiokilospåsar sådant som var hållbart, och vete och råg köpte far av bönderna i hundrakilossäckar, siktade det på byns kvarn, och så bakade mor hemma. Hushållsägg hade de alltid själva. På några dagar fick Irene sin syn på pengar reviderad. Inte var det heller fråga om att något direkt skulle bli över sen hyran blivit betald och livsmedlen köpta. Både morbror Göstas och barnens garderob var ganska skral. Irene lärde sej också något annat. Kanten på en brödkaka ville inte barnen äta, och det dugde knappast, om det inte var nytt för dagen. Irene kunde inte förmå sej till att kasta bröd i soptunnan. Hon åt det gamla brödet, till barnens oerhörda förvåning. Med smått generat tonfall talade

morbror Gösta om att Edla vant dem så, annars var han ju född på landet och varken han eller Agata hade fått kasta några Guds gåvor, men tiden var annorlunda nu.

Irene förfärades över sin okunnighet och önskade mer än en gång att hon kunnat fråga mor. Hon fann en kokbok under en hög veckotidningar en av de första dagarna, med matrecept för "helg och vardag". Den blev till någorlunda hjälp. Till en början var det obehagligt att gå ut och köpa upp till middagen. Av en del fick hon för mycket och annat för litet. Det stämde inte, och hon kände inte deras matvanor. En sak gladde henne dock oerhört, och det var att morbror Gösta lät henne få hushållspengar om hand. Men när det var en dag igen till nästa veckoavlöning, hade hon förbrukat alltsammans. På natten låg hon vaken och övervägde, om hon skulle tala om saken för morbror Gösta. Något inom henne, som hon inte själv förstod vad det var, hade under de gångna fem dagarna börjat spränga sitt hölje som ett frö, när grodden växer upp. Morbror Göstas tillit att låta henne få pengar om hand för hela veckan fick inte raseras. Detta nya, alldeles oväntade förtroende måste bevaras. Hon kunde inte komma och be om mera förrän fredagen. Den summa hon fått var nog ungefär vad moster Edla förbrukade. Och kunde det räcka för moster Edla, fast hon tydligen kastade matrester och bröd långt mer än hon, Irene, så måste det räcka också för henne. Sin egen hemifrån sparade och medhavda hundrakrona växlade hon nästa middag hos specerihandlaren. Biträdets förvånade ögonkast över sedeln från Palmkvists dagen före avlöningen uppfattade hon inte alls. Men hon märkte, att den unge expediten var mera uppmärksam mot "den nya skånskan", som hon dagen förut hörde en av fruarna i mjölkaffären viskande säga, när hon i sällskap med en annan kund gick bakom henne på gatan.